

Tospråklighet og ordstilling i norske possessivkonstruksjoner

Merete Anderssen og Marit Westergaard

I norske eiendomskonstruksjoner kan possessiven enten stå foran eller etter substantivet. Når enspråklige norske barn tilegner seg disse strukturene, foretrekker de først den foranstilte possessiven, selv om denne er mye mindre frekvent enn den etterstilte. Dette skyldes trolig at postnominale possessiver er strukturelt mer komplekse enn prenominal. I denne artikkelen undersøker vi denne ordstillingsvariasjonen i tospråklige kontekster: hos to norsk-engelske barn som vokser opp i Norge og en gruppe norsktalende tredjegerasjons innvandrere i USA. Vår hypotese var at begge disse gruppene ville ha en enda sterkere preferanse for prenominal possessiver enn de enspråklige barna på grunn av påvirkning fra engelsk. En slik effekt finner vi imidlertid bare hos de tospråklige barna. En mulig forklaring på dette er at kompleksitet spiller en viktigere rolle i tilegnelsessituasjonen, mens høy frekvens kan beskytte mot tap av språk.

1 Innledning

I possessivkonstruksjoner i norsk kan possessiven enten stå foran eller etter substantivet, som vist i eksemplene (1, 2). I sistnevnte tilfelle må substantivet normalt opptre i bestemt form, mens dette er umulig sammen med den foranstilte possessiven.

- (1) min bil   *min bilen
- (2) bilen min   *bil min

I denne artikkelen skal vi diskutere denne ordstillingsvariasjonen og undersøke hvordan den tilegnes hos tospråklige barn som lærer norsk samtidig med engelsk, et språk som kun har den ene av disse to ordstillingene, den prenominal possessiven. Disse funnene sammenligner vi med data fra enspråklige norske barn fra en tidligere studie, Anderssen & Westergaard

(2010) (heretter A&W). Vi skal også se på hvordan denne variasjonen evt. påvirker språket hos tospråklige voksne i en situasjon der det andre språket (engelsk) er svært dominant, nemlig hos etterkommere av norske innvandrere i USA.

Ifølge A&W har enspråklige norske barn en preferanse for den prenominalen possessivkonstruksjonen på et tidlig stadium i språkutviklingen, til tross for at den postnominalen konstruksjonen er betraktelig mer frekvent i språkbruken hos voksne. Ettersom den postnominalen possessiven også er mer kompleks enn den prenominalen, hevder A&W at dette tyder på at kompleksitet har større innflytelse på språktilegnelsesprosessen enn frekvens.

I denne studien ser vi at tospråklige barn, i likhet med enspråklige, har en overvekt av prenominalen possessiver tidlig i språkutviklingen. I tillegg synes denne preferansen å være både sterkere og mer langvarig hos de tospråklige barna. Dette er i skarp kontrast til norsktalende amerikanere. Gitt den sterke dominansen av engelsk i språkmiljøet hos disse norskamerikanerne, kunne en forvente at den postnominalen possessivkonstruksjonen ville være sårbar. Overraskende nok viser det seg at dette ikke er tilfellet. Artikkelen består av 8 avsnitt. I neste del gir vi en kort oversikt over syntaktisk struktur, tolkning og frekvens for de to ordstillingene i (1, 2), og i avsnitt 3 beskriver vi funn fra tidligere forskning på førstespråkstilegnelse av norsk. På grunnlag av dette setter vi så opp våre hypoteser for denne studien i avsnitt 4. I avsnitt 5 beskriver vi datamaterialet fra de tospråklige barna og gir en oversikt over resultatene. Avsnitt 6 gir tilsvarende informasjon om datamaterialet fra amerikanorsk. I avsnitt 7 diskuterer vi resultatene fra undersøkelsene i forhold til tre spørsmål som blant annet dreier seg om forskjeller mellom språktilegnelse og språktap. Siste avsnitt er et kort sammendrag.

2 Pre- og postnominalen possessiver: Syntaktisk struktur, tolkning og frekvens

Som nevnt i innledningen, argumenterer A&W for at den postnominalen possessivkonstruksjonen er mer kompleks enn den prenominalen. I denne delen av artikkelen starter vi med en kort oversikt over de teoretiske antagelsene som ligger til grunn for denne karakteristikken av disse strukturene. Deretter vil vi se på tolkningen av foranstilte og etterstilte possessiver. Til

slutt gir vi en oversikt over hvor ofte de to ordstillingene brukes i tale-språket. Som vi vil se, er den etterstilte possessiven mye mer frekvent enn den foranstilte.

2.1 Syntaktisk struktur

Når det gjelder den syntaktiske strukturen til disse to ordstillingene, har det vært en utfordring innen teoretisk lingvistikk å finne ut hvordan en kan utlede både den pre- og den postnominale eiendomskonstruksjonen, samt gi en forklaring på hvorfor sistnevnte må opptre sammen med bestemthets-suffikset. Det finnes etter hvert et betydelig antall studier om skandinavisk DP-struktur som også inkluderer possessivkonstruksjoner, og selv om det fremdeles finnes mange ulike analyser, er det en del aspekter ved tilnærm-ingene som har fått en mer generell aksept. La oss se på en del av disse.

For det første antas skandinaviske DPer å inneha to syntaktiske posi-sjoner for determinanter. Den ene av disse ligger høyere mens den andre ligger lavere i strukturen enn attributive adjektiver (Taraldsen 1990).¹ Hovedargumentet for denne antagelsen er såkalt dobbel bestemthet, f.eks. *den lille gutt-en* (jfr. Vangsnes 1999; Julien 2005; Anderssen 2006). Den etterstilte artikkelen antas følgelig også å være tilknyttet den laveste av disse to posisjonene (Julien 2005; Anderssen 2006). Possessiver antas å være base-genererte høyere i strukturen enn base-posisjonen til substantivet, men lavere enn den etterhengte artikkelen. Utfra disse antagelsene vil en da få følgende basestruktur i DP:

(3) DETERMINANT – ADJEKTIV – DETERMINANT (suffiks) - POS-
SESSIV - NOMEN

Gitt denne strukturen, vil den preminale possessiven reflektere base-ord-stillingen i DPen (4), mens flytting av substantivet over possessiven vil være nødvendig for å utlede den etterstilte eiendomskonstruksjonen (5).

- (4)   *min*   *bil*
 (DET- suff) POSS – NOMEN
- (5)   *bil*   *-en*   *min*   *bil*.
 NOMEN+DET   POSS   NOMEN

Det er ut fra denne analysen at A&W hevder at eiendomskonstruksjonene i (4) er mindre komplekse enn (5). For å produsere en prenominal possessiv

kan barna benytte seg av baseordstillingen, mens for å produsere den postnominale, må nomenet flyttes over possessiven. På denne måten er sistnevnte strukturelt mer kompleks enn førstnevnte.² Men postnominale possessiver er også mer komplekse av andre grunner. Uavhengig av den syntaktiske analysen skissert her, gjør kravet om realisert bestemthet på nomenet i postnominal possessiver disse strukturene mer komplekse. Videre bryter postnominale eiendomspronomen med det generelle ordstillingsmønsteret til (frie) determinanter i norsk ved å plasseres etter nomenet.³ Lødrup (2012: 191-196) argumenterer også for at den prenominal konstruksjonen er umarkert, blant annet fordi den i noen tilfeller er den eneste mulige, for eksempel når substantivet ikke kan ha bestemthetsuffix (*mitt Norge*, *Norge mitt) eller når vi har å gjøre med faste uttrykk (*på min måte*, *på måten min).

2.2 Tolkningen av pre- og post-nominale possessiver

Pre- og postnominale possessiver brukes i forskjellige kontekster. Ifølge standardverk i norsk grammatikk, for eksempel Faarlund et al. (1997: 265), er den foranstilte possessivkonstruksjonen gjerne emfatisk eller kontrastiv, mens den etterstilte har en nærmest parentetisk possessiv tolkning. Dette er også reflektert i den prosodiske strukturen til disse elementene. I en prenominal eiendoms-konstruksjon er eiendomspronomenet mest prominent (**min** bil), mens i postnominale strukturer er nomenet mest prominent (bilen **min**). Lødrup (2011, 2012) artikulterer denne kontrasten i tolkning i forhold til informasjonsstruktur og forholdet mellom sterke og svake pronomen. Han følger Cardinaletti & Starkes (1999) klassifisering av pronomen som svake og sterke, og argumenterer at postnominale possessiver er svake, mens prenominal possessiver er sterke. Svake pronomen brukes typisk ved topikal informasjon, mens sterke brukes ved fokal informasjon, i alle fall i talespråket (Lødrup 2012: 197). Videre viser han at mens postnominale (topikale) eiendomspronomen gjerne kan være kontrastive (6a), er topikale prenominal possessiver generelt lite akseptable (6b) (begge eksemplene er fra Lødrup 2012: 197):

- (6) a. De stjal bilen HANS
 b. Ola reparerte båten sin / ??sin båt.

Dette gjelder ikke i skriftspråket, hvor den prenominal eiendomskonstruksjonen også brukes ved topikale possessiver. Dette gjelder sannsynligvis

også enkelte mer formelle varianter av norsk talespråk.⁴ Men i Tromsø-dialekten synes det som den prenominalle possessivkonstruksjonen primært brukes ved kontrastivt fokus.

A&W (2580-2581) illustrerer forskjellen mellom tolkningen av pre- og post-nominalle eiendomskonstruksjoner med autentiske eksempler fra naturlig tale, blant annet følgende, hvor en mor snakker om datteren sin:

- (7) a. Ja den derre **jabba hennes**, den går i ett sett.
 b. Æ hørte **hennes stemme** over alle de andre når æ kom og henta ho.

I (7a) referer moren til barnets munn på en ikke-kontrastiv måte. Eiendomsforholdet her er allerede kjent og opplagt, og den postnominalle possessiven er derfor brukt. I den andre setningen, hvor kvinnen kontrasterer datterens stemme med stemmene til de andre barna, er possessiven fokusert og emfatisk, og den foranstilte possessiven er derfor brukt.

2.3 Distribusjonen av pre- og postnominalle possessiver

Vi har sett at pre- og post-nominalle eiendomskonstruksjoner brukes i ulike kontekster, avhengig av om possessiven er topikal eller fokal. Denne forskjellen er også reflektert i at disse strukturene brukes med svært ulik hyppighet. A&W (2010: 2581) undersøkte frekvensen av de to ordstillingene hos åtte voksne i et stort barnespråkkorpus bestående av nesten 73.000 voksenytringer (Anderssen 2006) og fant at den etterstilte possessivkonstruksjonen er betraktelig mer frekvent enn den foranstilte. Ifølge A&W brukes postnominalle possessiver hele 75% (851/1135), men prenominalle possessiver bare representerer 25% (284/1135) av det totale antall possessiver. For å undersøke hvorvidt denne frekvensen bare gjelder barnerettet tale (*child directed speech*), har vi i tillegg undersøkt frekvensen av pre- og postnominalle eiendomskonstruksjoner i Norsk Talespråkkorpus (NoTa), som består av opptak av 166 voksne fra Oslo. Resultatet av denne undersøkelsen viser at prenominalle possessiver utgjør 27% (700/2583) av alle eiendomsstrukturer, men postnominalle utgjør 73% (1883/2583) hos denne gruppen. Basert på distribusjonen av pre- og postnominalle possessiver i den første gruppen konkluderte altså A&W at barn som lærer norsk (og spesifikt Tromsødialekten) vil høre mange flere postnominalle enn prenominalle possessivkonstruksjoner. Dette bekreftes her av resultatene fra NoTa-korpuset. Som vi så ovenfor, er den postnominalle strukturen imid-

lertid den mest komplekse på grunn av flyttingen av nomenet over possessiven. La oss nå se hvilken possessivkonstruksjon enspråklige norske barn foretrekker.

3 Possessivkonstruksjoner og førstespråkstilegnelse

Som nevnt innledningsvis var utgangspunktet for A&W å teste forholdet mellom frekvens og kompleksitet i språktilegnelsesprosessen. Dette er et sentralt spørsmål innenfor språktilegnelsesforskningen og utgjør en av hovedforskjellene mellom generativ og konstruksjonistisk teori. Norske eiendomskonstruksjoner passer godt til en slik undersøkelse, ettersom de tillater to ordstillinger, der den ene av disse, POSS-N, er både mindre kompleks og mindre frekvent enn den andre, N-POSS. Følgelig ville en forvente at POSS-N burde læres *før* N-POSS dersom kompleksitet er den viktigste faktoren for språktilegnelse, men *etter* dersom frekvens spiller den største rollen. For å undersøke dette, ble distribusjonen av pre- og postnominale possessiver undersøkt hos tre barn som vokste opp i Tromsø. Disse barne-språksdataene er en del av det samme korpuset som er nevnt i del 2.3 ovenfor og består av nærmere 47.000 barneytringer.

Tabell 1 gir en oversikt over distribusjonen av pre- og postnominale possessiver i språket til de tre enspråklige norske barna. Tabellen er organisert som følger: Tallet foran skråstreken viser antall postnominale possessiver, mens det totale antallet possessiver er gitt etter skråstreken. Dette er fulgt av prosentandelen etterstilte possessiver (basert på Tabell 9 i A&W: 2582).

Resultatene av undersøkelsen viser at barna har en klar preferanse for de foranstilte possessivene tidlig i utviklingen. Alle de tre barna produserer prenominale possessiver før de produserer postnominale, og før toårsalderen finner en faktisk bare prenominale strukturer i datamaterialet. Eksempler på tidlige foranstilte possessiver hos disse enspråklige barna er gitt i (8)-(10) (A&W: 2582).

- (8) **min seng.**
(Ann, 1;11.0)
- (9) **han er min mann.**
(Ole, 1;10.22)
- (10) **det er min kjole.**
(Ina, 2;1.23)

Barn	Periode 1 (1;8-2;0)	Periode 2 (2;0-2;4)	Periode 3 (2;4-2;8)	Periode 4 (2;8-3;0)
Ina	0/0 (0%)	8/12 (67%)	37/43 (86%)	84/135 (62)
Ann	0/2 (0%)	10/19 (53%)	27/34 (79%)	20/30 (67%)
Ole	0/5 (0%)	6/14 (43%)	23/31 (74%)	43/105 (41%)
Total	0/7 (0%)	24/45 (53%)	87/108 (81%)	147/270 (54%)

Tabell 1: Antall og prosentandel postnominale possessiver hos Ina, Ann og Ole.

Fra toårsalderen dukker de første postnominale possessivene opp, og i perioden fra to år (2;0) til to år og fire måneder (2;4), utgjør disse til sammen rundt 50%, noe som fremdeles er lavere enn det vi finner hos de voksne (75%). Eksempler på tidlige postnominale possessivstrukturer er gitt i (11)-(13) (A&W: 2582).

- (11) **sola di.**
(Ann, 2;0.17)
- (12) han være i **skufila di.**
(Ole, 2;0.10)
- (13) nei no døtt ned mannen på **foten min.**
(Ina, 2;1.29)

Først når de er mellom 2;4 og 2;8, bruker barna den postnominale possessiven like ofte som de voksne. På dette stadiet bruker barna denne ordstillingen 81% av tiden.⁵

Videre viser A&W at den tidlige dominansen av prenominal possessiver ikke bare kan forklares ved at barn har et større behov for å legge fokus på possessiven, selv om dette også kan være en medvirkende faktor. Det er tydelig at barna også bruker prenominal possessiver på feil måte, dvs. i situasjoner som ikke er kontrastive. Nedenfor gis eksempler på dette i (14) og (15) (A&W: 2583-2584). Som en kan se av disse dialogene, bruker de voksne en postnominal possessiv, mens barna bruker en prenominal.

- (14) Ole: her døtt av hjulan.
Voksen: døtt **hjulan demmes** av?
Ole: ja, **demmes hjula** døtt av.
(Ole, 2;2)

- (15) Voksen: ja eg ser det kjem opp igjennom sugerøret.
 Ina: i **min munn**.
 Voksen: ja og opp i **munnen din**.
 (Ina,2;9)

A&W hevder at disse resultatene viser at frekvens ikke kan være den viktigste faktoren når barn lærer morsmålet sitt. Frekvens alene kan hverken forutsi i hvilken rekkefølge strukturer tilegnes, eller hvilke typer feil barn gjør. Dersom frekvens var den meste sentrale faktoren i tilegnelsesprosessen, ville en forvente at barna skulle foretrekke den etterstilte possessiven. Imidlertid ser det ut som den mindre frekvente, men også minst komplekse varianten læres først, og ifølge A&W tyder dette på at språktilegnelse påvirkes i større grad av språkets kompleksitet, slik at mindre komplekse strukturer læres før mer komplekse strukturer.

I andre studier av norsk barnespråk er det påvist at barn tidlig behersker ordstillingsvariasjon der valget mellom de to alternativene er avhengig av små syntaktiske distinksjoner eller informasjonsstruktur (f.eks. Westergaard 2009 om variasjon mellom V2 og ikke-V2 i nordnorske dialekter). I de tilfellene der det er en viss forsinkelse i tilegnelsen av denne variasjonen og barn oppviser en preferanse for den ene ordstillingen, er det også i tidligere studier blitt argumentert med at årsaken til dette gjerne er kompleksitet eller økonomiprinsipper i tilegnelsesprosessen heller enn frekvens (f.eks. Westergaard & Bentzen 2007 om ordstilling i leddsetninger eller Anderssen, Bentzen, Rodina & Westergaard 2010 om objektskift og subjektskift).

4 Hypoteser

Vi har nå antatt at den postnominale possessivkonstruksjonen er mer kompleks enn den prenominalen når det gjelder syntaktisk struktur, i og med at den involverer flytting av substantivet over possessiven. Vi har også vist at den prenominalen konstruksjonen synes å være foretrukket i en tidlig fase av språktilegnelsesprosessen hos enspråklige norske barn, til tross for at den har en betydelig lavere frekvens i input. Man kan dermed tenke seg at den postnominale possessivkonstruksjonen er enda mer sårbar i tospråklige situasjoner, der mengden input på norsk som regel er mindre enn i en enspråklig situasjon. Vi kan også anta at det vil være en viss interferens fra

strukturen i det andre språket dersom dette kun har den prenominal konstruksjonen. Vi kan dermed sette opp følgende hypoteser for tospråklige situasjoner der norsk og engelsk er de aktuelle språkene:

- A. Preferansen for den prenominal possessivkonstruksjonen vil være enda større hos tospråklige norsk-engelske barn enn hos enspråklige, og den vil også vare lenger.
- B. Den postnominal possessivkonstruksjonen vil være mindre frekvent i språket til tospråklige norsk-engelske voksne som har engelsk som det dominante språket.

5 Tospråklig språktilegnelse

5.1 Informanter og datainnsamling

For å teste hypotese A, dvs. at tospråklige barn som lærer engelsk og norsk samtidig, vil ha en sterkere og mer langvarig preferanse for prenominal possessiver enn enspråklige barn, har vi undersøkt possessivkonstruksjoner hos to norsk-engelske barn som vokser opp i Tromsø. Disse to barna, Emma og Sunniva, vokser opp i hjem hvor en av foreldrene er engelskspråklig, Emmas mor er amerikansk og Sunnivas far britisk. I begge tilfellene brukes imidlertid engelsk som hjemmespråk og snakkes dermed av begge foreldrene. Norsk brukes overalt i samfunnet ellers; begge barna går i barnehage fra de er rundt ett år, og er dermed jevnlig eksponert for norsk.

Det finnes sju transkriberte norske filer for hvert av disse barna, men opptakssituasjonene er likevel nokså forskjellige, noe som vanskeliggjør en direkte sammenligning. Mens Sunniva ble fulgt i en periode på ca. ett år (alder: 1;8.8- 2;7.24), ble det gjort opptak av Emma i ca. tre måneder (2;7.10-2;10.9). Dataene fra de to tospråklige barna vil bli gjengitt i Tabell 2 nedenfor. I denne tabellen er opptaksfilene delt inn i fire perioder på samme måte som de enspråklige dataene i A&W. Dessverre er datagrunnlaget nokså spinkelt, og det finnes dessuten data fra begge barna bare for én av disse periodene, periode 3. Funnene våre må dermed tas med et visst forbehold.

5.2 Resultater - oversikt

Tabell 2 gir en oversikt over distribusjonen av pre- og postnominal possessiver i språket til de to norsk-engelske barna. Tabellen er organisert på

samme måte som Tabell 1. Antall prenominala possessiver er angitt foran skråstreken, mens prosenten dette utgjør er gitt i parentes.

Barn	Periode 1 (1;8-2;0)	Periode 2 (2;0-2;4)	Periode 3 (2;4-2;8)	Periode 4 (2;8-3;0)
Sunniva	4/15 (27%)	2/2 (100%)	1/3 (33%)	INGEN DATA
Emma	INGEN DATA	INGEN DATA	3/10 (30%)	21/25 (84%)
Totalt	4/15 (27%)	2/2 (100%)	4/13 (31%)	21/25 (84%)

Tabell 2: Antall og prosentandel postnominala possessiver hos Emma og Sunniva

Som vi ser av Tabell 2, likner utviklingen hos de tospråklige barna på den vi så hos de enspråklige på den måten at også disse barna synes å ha en preferanse for den foranstilte possessivkonstruksjonen tidlig i utviklingen. Bortsett fra dette synes dataene fra de to gruppene å være nokså forskjellige. Den første forskjellen er kanskje ikke direkte relevant, men bør likevel kommenteres: I motsetning til de enspråklige barna, produserer Sunniva både foranstilte og etterstilte possessiver allerede i Periode 1 (se 16 og 17); sistnevnte er riktignok i klart mindretall (4/15). Det er vanskelig å forklare dette på annen måte enn å appellere til individuelle forskjeller og tilfeldigheter: Sunniva synes å være uvanlig tidlig ute i språkutviklingen i forhold til andre barn. På tross av dette, viser en sammenlikning av de enspråklige resultatene fra A&W at hun likevel henger etter når det gjelder bruken av postnominala possessivkonstruksjoner.

(16) Nei, ikke **min kjole**

(Sun, 1;8.8)

(17) **Baby min**

Den andre forskjellen mellom de tospråklige og enspråklige barna er at de tospråklige synes å ha en sterkere preferanse for prenominala possessiver enn de enspråklige, som forventet ut fra hypotese A. Som vi kan se i Tabell 2, representerer de postnominala possessivene rundt 30% i de første tre periodene.⁶ Dette er en lavere prosentandel enn den som ble rapportert for tilsvarende perioder i A&W, hvor tallene var henholdsvis 0%, 53% og 81%. Den siste forskjellen på de to gruppene er at dominansen av foranstilte eendomskonstruksjoner synes å vare lenger hos de tospråklige barna, nemlig til Periode 4. Dette tyder på at utviklingen hos disse barna er noe forsinket

sammenliknet med de enspråklige, noe som også er i samsvar med hypotese A. Med de forbehold som må tas på grunn av et svært begrenset datamateriale, synes begge delene av hypotesen vår å være bekreftet: De tospråklige barna har en sterkere dominans av foranstilte possessiver og denne synes også å vare lenger i tilegnelsesprosessen. Grunnen til dette er sannsynligvis at den postnominale possessiven blir enda mindre frekvent i den tospråklige situasjonen enn i den enspråklige, siden de tospråklige er eksponert for et annet språk en stor del av tiden. Dette viser at frekvens etter all sannsynlighet har en viss innflytelse på tilegnessituasjonen, men bare ved å *forlenge* et system som allerede finnes i barnets språk for å unngå kompleksitet. Et liknende argument har vært brukt for å forklare forskjellen i innlæringen av såkalt subjektskift og objektskift hos enspråklige barn (Anderssen, Bentzen, Rodina & Westergaard 2010).

5.3 Likheter mellom en- og tospråklige: overbruk av prenominal possessiver

Det finnes altså både likheter og forskjeller mellom en- og tospråklige når det gjelder tilegnelsen av eiendomskonstruksjoner. Et spørsmål som er relevant i denne sammenhengen, er om også de tospråklige bruker prenominal possessiver i kontekster hvor postnominale possessiver ville være mer passende. I del 2.2 så vi at foran- og etterstilte possessiver tolkes på forskjellig måte. Mens eiendomspronomenene i postnominale possessiver generelt er topikale og danner en del av bakgrunnen for ytringen, er eiendomspronomenene i prenominal possessiver fokale og setter eiendomsforholdet i forgrunnen, ofte på en kontrastiv måte (Faarlund et al. 1997, A&W, Lødrup 2012). Som vi så i del 3, har enspråklige barn en del problemer med dette, og bruker prenominal possessiver i kontekster hvor eiendomsforholdet danner en del av bakgrunnen (topikal informasjon) for ytringen. Ikke overraskende synes dette å være noe som også de tospråklige barna gjør, som vi ser i følgende eksempler.

- (18) Den er ikke i **min veska**.
(Sun, 1;10.16)
- (19) Den tog har æ fått **mi mamma**.
(Emm, 2;7.10)
- (20) INV: sku dem bade?
SUN: dem ska bade.
INV: ah.

SUN: æ kle av # **hannes klær**.
(Sun, 2;7.24)

Følgelig kan vi også konkludere med at heller ikke hos de tospråklige barna kan dominansen av prenominal possessiver bare være et resultat av at barn i større grad ønsker å sette eiendomsforholdet i forgrunnen.

5.4 Forskjeller mellom en- og tospråklige: bestemthet ved postnominale possessiver

Vi har altså sett at både de tospråklige og de enspråklige barna bruker prenominal eiendomskonstruksjoner hyppigere enn voksne, og at en del av disse brukes i kontekster hvor de ikke passer. En slående forskjell på disse to gruppene er relatert til markering av bestemthet i de to ordstillingene. I del 2.1 så vi at prenominal possessiver følges av substantiver i ubestemt form, mens postnominale kommer etter et nomen i bestemt form. De enspråklige barna tar sjelden feil av bestemthetsmarkeringen i de to ordstillingene. Dette er spesielt tilfellet med postnominale possessiver, hvor de tre barna Ina, Ann og Ole bruker nomen uten bestemthetsuffix 6.7% (10/150), 3.5% (2/57) og 1.4% (1/72). I prenominal eiendomskonstruksjoner er feilprosenten litt høyere: Ina, Ann og Ole har bestemthetsmarkering på nomenet i disse strukturene 11.4% (9/79), 7.1% (2/28) og 4.8% (4/83). De tospråklige barna synes derimot å ha relativt få problemer med bestemthetsmarkeringen på prenominal eiendomskonstruksjoner. Det finnes kun ett eksempel på feil bestemthetsmarkering i en prenominal possessivkonstruksjon i Emmas data (se (21)), som tilsvarende 9.1% (1/11) av denne ordstillingstypen. Sunniva har ett eksempel på noe som kan tolkes som en feil bestemthetsmarkør (se (22)), men det er uvisst om *-a* her bør tolkes slik.⁷ Dette i alle fall en mulig tolkning, ettersom Sunniva i det samme opptaket sier *xx putte kjola* i en kontekst som synes å være bestemt. Dersom denne inkluderes, utgjør dette 7.7% (1/13) av Sunnivas totale prenominal eiendomskonstruksjoner; i motsatt tilfelle har hun ingen av denne typen feil.

- (21) Æ vil ha <stor ku> [//] **min kua** der oppi.
(Emm, 2;8.7)
- (22) **min kjola**.
(Sun, 1;8.8)

De tospråklige barna synes følgelig å falle innenfor den variasjonen som vi observerte hos de enspråklige barna når det gjelder bestemthetsmarkering på prenominalt possessiver. Alle barna ligger mellom 11.4 og 4.8 prosent. I postnominale eiendomskonstruksjoner, derimot, som de tospråklige barna også produserer betraktelig færre av, har hele 32.3% av alle possessivene feil bestemthetsmarkering, dvs. de mangler bestemthetsmarkør. For Emma utgjør disse 33.3% (8/24) og for Sunniva 28.6% (2/7). Eksempler på disse er gitt i (23)-(25) (se også (17) ovenfor).

- (23) Og han tok [?] ikke med **kylling min**.
(Emm, 2;8.20)
- (24) Sånn som æ bruke på **finger mi**.
(Emm 2;9.11)
- (25) **Noddy min**.
(Sun, 1;9.22)

Igen gjør det begrensede datamaterialet at konklusjoner må trekkes med forsiktighet, men det synes altså som de to tospråklige barna ikke bare skiller seg ut fra de enspråklige ved å ha en større og mer langvarig preferanse for prenominalt possessiver; de har også større problemer med markeringen av bestemthet i strukturer med postnominale possessiver.⁸

5.5 Foreløpig sammendrag

I denne delen har vi sett at possessivkonstruksjonene produsert av de tospråklige norsk-engelske barna har noen grunnleggende fellestrekk med de enspråklige i form av at også denne gruppen utviser en preferanse for ordstillingen med den foranstilte possessiven. Det viser seg også at disse barna, i likhet med de enspråklige, bruker prenominalt possessiver i kontekster hvor en voksen ville valgt postnominale strukturer. Målet med undersøkelsen av de tospråklige barna var å teste hvorvidt dominansen av foranstilte possessiver ville være sterkere og vare lenger i denne gruppen på grunn av påvirkning fra engelsk. Dette viste seg å være tilfellet. Den lave frekvensen av postnominale possessiver i den totale tospråklige situasjonen er sannsynligvis grunnen til at dominansen av prenominalt possessiver blir større og mer vedvarende. Videre viste det seg også at de tospråklige barna hadde relativt store problemer med bestemthetsmarkeringen i postnominale eiendomskonstruksjoner, noe som tyder på at disse barna ikke bare foretrekker den minst komplekse strukturen (den prenominalt), men at de faktisk også

har en dispreferanse for den postnominale eiendomskonstruksjonen, noe som synes å være direkte relatert til nødvendigheten av en bestemthetsmarkør i disse strukturene.

6 Norsk i Amerika

6.1 Informanter

For å teste vår hypotese B, nemlig at den prenominal possessivkonstruksjonen skulle foretrekkes også av tospråklige norsk-engelske voksne, har vi studert et utvalg norskamerikanere i USA, nærmere bestemt informanter som ble intervjuet i forbindelse med AmDiaSyns feltarbeid i Wisconsin og Minnesota i september 2010. Dette utvalget består av totalt 37 informanter, 10 kvinner og 27 menn, fra følgende steder: Blair (4), Spring Grove (8), Harmony (5), Decorah (2), Westby (9), Mabel (2), og Coon Valley (7).⁹

Informantene er omkring 70 til 90 år og har nokså lik bakgrunn. De fleste er tredjegerasjons innvandrere som lærte norsk hjemme og engelsk først ved skolealder; altså er de såkalt *successive bilinguals*. Norsk var hjemmespråket, og besteforeldrene deres kunne ofte ikke annet enn norsk. Imidlertid kunne de sjelden bruke norsk ellers i samfunnslivet, heller ikke på skolen, og engelsk har helt klart vært det dominante språket for disse norskamerikanerne i hele deres voksne liv og også en god del av ungdommen. De har selv ikke ført språket videre til sine barn, og i dag snakker de sjelden norsk. De fleste har også et svært begrenset antall mulige samtalepartnere i sin omgangskrets. De færreste av informantene har noensinne lært å lese og skrive norsk.

De fleste av informantene er etterkommere av innvandrere fra landsbygda på Østlandet. Dette betyr at de hovedsakelig snakker østnorske bygdedialekter. Disse dialektene skiller seg fra bokmål og de fleste bymål i Norge ved at de tillater ubestemt form av substantivet i de postnominale possessivkonstruksjonene når substantivet er et slektskapsord, som vi ser i eksemplene i (26), jfr. Julien (2005).¹⁰ Dette er et viktig poeng, siden slike slektskapsord er svært frekvente i dette datamaterialet. Imidlertid må man også være oppmerksom på at ikke alle slektskapsord kan forekomme i denne konstruksjonen; jfr. eksemplene i (27).

(26) far min, mor mi, sønn min, bestemor mi

(27) *kjerring mi, *kone mi, *søskenbarn mitt

6.2 Resultater - oversikt

Av de 37 informantene er det fire som ikke produserer possessivkonstruksjoner i det hele tatt. Tabell 3 viser en oversikt over ordstillingen i de til sammen 453 eksemplene som er produsert av de resterende 33 informantene i denne studien:

Konstruksjon	N	%
N _{best} -POSS	153	33.8%
N _{ubest} -POSS	209	46.1%
POSS-N	90	19.9%
POSS-N-POSS	1	0.2%
Totalt	453	100%

Tabell 3: Oversikt over ordstilling i possessivkonstruksjoner, 33 informanter

Det mest slående resultatet i Tabell 3 er at ordstillingen N-POSS er svært robust i dette datamaterialet. Selv om bare 153 (33.8%) eksempler er av typen N_{best}-POSS, altså postnominale possessiver med substantiver i bestemt form, så finnes det i tillegg 209 (46.1%) eksempler av typen N_{ubest}-POSS, altså substantiver uten bestemthetssuffiks. Dette betyr at postnominale possessiver er belagt så mye som 79.9%, noe som faktisk er litt høyere enn prosentandelen vi finner i materialet fra norsktalende voksne i Tromsø og Oslo (jfr. del 2). Ved første øyekast ser det derfor ikke ut til å være noe belegg for at den postnominale possessiven skulle være en sårbar konstruksjon i amerikanorsk. Den prenominalen possessivkonstruksjonen, som ifølge hypotese B skulle være mer frekvent i dette datamaterialet, utgjør altså bare 19.9%. I tillegg finnes det et eksempel der det er en possessiv både foran og etter substantivet. Som vist i (28), er dette en DP der den prenominalen possessiven er engelsk og den postnominale norsk.

- (28) Og son min, **my gamlaste son min**, han like klubb, og han vil ha klubb te hver eneste breakfast. (8M Spring Grove)

I tillegg til at ordstillingen med postnominal possessiv er på plass hos disse norskamerikanerne, viser det seg at morfologien for genus og tall generelt sett også er korrekt, noe som illustreres ved følgende eksempler fra en tilfeldig valgt informant:

- (29) farmen min (M sg)

(1M Blair)

- (30) kjerringa mi (F sg)
- (31) maskineriet mitt (N sg)
- (32) unga mine (pl)

6.3 Possessivkonstruksjon med postnominal possessiv

Som nevnt ovenfor, så er den postnominale possessivkonstruksjonen intakt hos disse tospråklige informantene. En nærmere undersøkelse viser at de postnominale possessivkonstruksjonen ikke bare er robust, men viser seg også å være produktiv i språket til disse informantene. Denne konstruksjonen blir nemlig også brukt når informantene bruker lånord fra engelsk, som i eksemplene (33)-(35). Dessuten finnes det eksempler i materialet der substantivet er norsk og possessivformen engelsk og der ordstillingen likevel er N-POSS, som vi ser i (36).

- (33) Nå nedpå ne... *schoolhouse'n* **din**, håkken *else* var der?
(3M SpringG)
- (34) Det er liksom moro åsså prate med dom og *let* dom sjå vegen vi gjør *tingsa* **våre**. (7M Spring Grove)
- (35) Og plassen *next* her, der vart kjerringa ... *family'n* **hennes** kom i attenhundreogtoogfemti. (5M SpringG)
- (36) Bestemor mi, **familien** *her*, hadde my tobakk. (1M Spring G)

Den absolutt mest frekvente possessivkonstruksjonen i dette datamaterialet er imidlertid postnominal possessiv uten bestemthetssuffiks på substantivet, altså N_{ubest} -POSS. Denne konstruksjonen utgjør nesten halvparten av alle possessivkonstruksjoner i materialet, 46.1%. Som nevnt ovenfor er dette grammatisk når substantivet er et svært vanlig slektskapsord, og disse er også hyppig brukt i disse samtalene. Noen typiske eksempler finnes i (37)-(39).

- (37) dotter mi, sønn hass, mor våres, bæssfar min (1M Blair)
- (38) far og mor mi
- (39) mor og far min

En del av disse eksemplene er imidlertid ugrammatiske, nærmere bestemt 30/209 (14.4%). Eksempler på dette finnes i (40)-(42). I del 7 nedenfor diskuterer vi noen mulige årsaker til disse formene i datamaterialet.

- (40) *søskenbarn vårt, *onkel vårres (4M Coon V)
 (41) *forelder dems (1M Decorah)
 (42) *kone mitt, *begge to gutter min (2M Blair)

6.4 Possessivkonstruksjoner med prenominal possessiv

Ifølge hypotese B skulle den prenominalen possessivkonstruksjonen være mer frekvent i amerikanorsk enn i norske korpus, men som vi så i Tabell 3, så er dette ikke tilfellet. Den prenominalen possessiven er snarere litt mindre frekvent enn i det norske datamaterialet vi diskuterte i del 2. En nærmere analyse av disse formene avslører også at så mye som 73.3% (66/90) av konstruksjonen POSS-N er produsert av bare tre informanter. Disse informantene bruker til gjengjeld nesten utelukkende prenominalen possessiver. Dette er illustrert i Tabell 4, og (43)-(45) viser en eksempelsetning fra hver av de tre.

Informant	N	%
1F Harmony	17/28	60.7%
3M Westby	28/29	96.6%
6M Spring Grove	21/21	100%

Tabell 4: Informanter som produserer hovedsakelig POSS-N

- (43) Når jeg var liten **min far og mor** snakket god norsk, men de snakket ikke til meg, veit du. (6M Spring Grove)
 (44) **Min bestmor**, je kan itte husse at jeg hørde henne si ett engelsk ord. (3M Westby)
 (45) Han levde med oss somme tider for fire år og så da reiste han bakers til **sin far** (1F Harmony)

De resterende eksemplene av prenominalen possessivkonstruksjoner (24/90) er produsert av 16 informanter. Dette betyr at de fleste informantene produserer bare ett eller to eksempler av konstruksjonen POSS-N, og at så mange som 14 informanter ikke produserer en eneste én. De fleste av disse prenominalen possessivene er dessuten av den typen som ikke kan forekomme med postnominal possessiv, som de faste uttrykkene i (46) og (47):

- (46) i mi tid (*i tida mi)
 (47) *alt mitt liv (=all my life)

6.4 Noen spørsmål

Gitt disse resultatene er det naturlig å stille noen videre spørsmål om dette datamaterialet. For det første, finnes det noen åpenbar forskjell mellom de tre informantene som bruker nesten utelukkende prenominal possessiver i motsetning til de som produserer så å si bare postnominale? Er det noe i samtalene med disse tre som gjør at de hadde en større utfordring enn de andre; med andre ord, er samtaleemnene mer krevende, slik at de benytter substantiver som er mer lavfrekvente enn de som hovedsakelig opptrer i samtalene med de andre informantene? Dessuten, finnes det noen indikasjon i dette materialet at disse informantene behersker den pragmatiske forskjellen mellom de to ordstillingene, eller kan det være at de faktisk gjør det motsatte av de mono- og bilingvale barna, nemlig at de har en preferanse for den postnominale possessivkonstruksjonen og benytter den også i tilfeller der den prenominal ville være pragmatisk mer korrekt, altså i kontrastive situasjoner?

Det siste spørsmålet er det dessverre umulig å svare på, på grunn av begrensninger i datamaterialet. For det første er det ikke mange helt klart kontrastive kontekster i disse samtalene, og dessuten vil det i muntlig tale alltid være mulig å markere kontrast ved prosodi, altså ved å legge trykk på possessiven, som i (48), jfr. Lødrup (2012). Det er dermed uklart om disse informantene er nevneverdig forskjellig fra de voksne informantene i Norge ved at de overbruker den postnominale possessivkonstruksjonen.

(48) bilen MIN

Dessuten er det rett og slett ikke mange nok informanter som benytter begge ordstillingene til at man kan undersøke om de gjør noen distinksjoner mellom de to. Faktisk er det bare en eneste informant som produserer begge ordstillingene i nevneverdig grad (1F Harmony, se Tabell 4), og en nøyere gjennomgang av dette materialet viser at bruken synes å være noe tilfeldig, se eksemplene (49)-(50).

(49) **Min** mor arbeide for ho når **min** mor var ung. (1F Harmony)

(50) Ja, men **far min** arbeide med stein, med meisel, så je har aldri leve på ein farm før. (1F Harmony)

Når det gjelder det andre spørsmålet, så viser det seg også at typen substantiv som er brukt i samtalene med de tre som hovedsakelig bruker

preminale possessivkonstruksjoner ikke skiller seg fra substantivene som er brukt i de andre samtaler. Alle informantene snakker stort sett om familiene sine og hvordan det var å vokse opp som norskamerikaner i Midt-Vesten. Substantivene som blir brukt i alle disse samtaler er dermed hovedsakelig slektskapsord (mor, far, bror, *sister*, bæstmor, osv.) eller andre høyfrekvente dagligdagse ord (f.eks. farm, krøtter, osv.)

Til slutt i denne delen skal vi vurdere det første spørsmålet, nemlig om det kan være noen forskjell når det gjelder bakgrunnen til de tre informantene som bruker preminale possessiver i forhold til de andre 30. Dette er ikke enkelt å svare på, for disse tre skiller seg ikke ut på noen åpenbar måte med hensyn til familie- og innvandringshistorie. Man kunne også anta at disse tre har en generelt lavere kompetanse i norsk, og at dette ville føre til mer interferens fra engelsk. Når man hører på opptakene, får man imidlertid ikke umiddelbart bekreftet en slik antakelse. Og ifølge bakgrunnskjemaene til disse tre er de faktisk svært aktive når det gjelder det norske språket og forholdet til Norge. Alle tre leser norske bøker (jevnlig eller av og til), noe som til sammenligning er svært uvanlig blant de andre 30 informantene: Bare fire av dem opplyser at de i det hele tatt har noen lesekompetanse i norsk, og med unntak av noen gamle tegneseriehefter (*Han Ola og han Per*), som mange av dem nevner, så leser de så å si aldri noe på norsk.¹¹

Vanligvis ville man forvente at lesekompetanse i et språk ville beskytte mot såkalt språkforfall (*language attrition*). I dette tilfellet kan man imidlertid muligens tolke dette på følgende måte: Disse tre informantene er ikke lenger førstespråkstalere av norsk. Grunnen til at de kan såpass mye norsk er heller at de aktivt forsøker å lære norsk på nytt i (godt) voksen alder. Dersom dette er tilfellet, burde disse tre heller anses som andrespråksinnlærere av norsk. Og overbruk av konstruksjonen POSS-N kunne derved kategoriseres som et trekk som man finner i innlæringsprosessen av norsk (enten første- eller andrespråkstilegnelse), og ikke som et tegn på språkforfall.

Spørsmålet er om det finnes noe belegg for en slik tolkning av disse dataene, ut over det faktum at de tre angjeldende informantene leser norsk. Igjen er det vanskelig å si noe helt sikkert, men det er påfallende at to av disse tre informantene gjør en del andre feil i norsk enn det som er typisk i dette datamaterialet. Dette er vist i eksemplene (51)-(52): Ordstilling og tempus i (51), og feil uregelmessig preteritumsform, bruk av ubestemt artikkel ved yrkesbetegnelse og bestemthetssuffiks på substantivet i den preminale possessiven i (52).

- (51) Og **så min tippelderfar** han **kommer** i attenhunderog ... firogseksti.
(1F Harmony)
- (52) Så jeg **lørte** det til **mine studentene** når jeg var **en lærer** ...(6M
Spring Grove)

En annen mulig forklaring på hvorfor disse tre informantene har en så sterk dominans av prenominal possessiver er relatert nettopp til det faktum at de leser norsk. Som nevnt er det vanlig å anta at lesekunnskaper beskytter mot språkforfall, men dette forutsetter at talespråket og skriftspråket er overlappende og gjør de samme distinksjonene. Dette er generelt sett tilfellet når det gjelder norsk skriftspråk, men eiendomskonstruksjoner representerer faktisk et unntak her. Som nevnt i del 2 er eiendomspronomenene i prenominal possessiver fokale, mens de er topikale i postnominale eiendomskonstruksjoner. Dette gjelder i de aller fleste dialekter i Norge, og som nevnt i del 2, er topikale prenominal possessivpronomen relativt lite akseptable i talespråket (Lødrup 2012). Her skiller skriftspråket (bokmål) seg klart fra talespråket. Ifølge Lødrup (2012: 191, fotnote 2) viser et søk etter de to ordstillingene i tekst fra aviser og ukeblader i Oslo-korpuset at bare 22% (av totalt 43449) av alle possessiver var postnominale. I tekster fra skjønnlitteratur representerer denne ordstillingen 47% (av totalt 12884). Disse tallene står i sterk kontrast til de tallene vi så for talespråket: I Oslo-delen av NoTa-korpuset var 73% av possessivene postnominale, mens det tilsvarende tallet for de voksne i barnespråkskorpuset fra Tromsø var 75%. På grunn av disse forskjellene kan en tenke seg at det å ha leseferdigheter i norsk ikke nødvendigvis er en fordel når det gjelder akkurat possessivkonstruksjoner. Faktisk er det lite sannsynlig at det ville være mulig å lære den pragmatiske forskjellen på de to ordstillingene utfra skriftspråket alene. Slik situasjonen er for de tre informantene som bruker nesten utelukkende prenominal possessiver, hvor det norske språket er svekket, kan det å lese norsk være en god løsning for å styrke språket, på grunn av mangelen på norsktalende samtalepartnere. Men når det gjelder å lære de pragmatiske betingelsene ved bruken av eiendomskonstruksjoner, kan dette faktisk være en ulempe.

7 Diskusjon

I denne delen vil vi diskutere noen mer overordnede spørsmål i forhold til tospråklighet og ordstilling i possessivkonstruksjonene i norsk. Disse er følgende:

1. Dersom vår antakelse om de tre informantene i del 6 er riktig (at de er å regne som andrespråksinnlærere), hvorfor er det da slik at den postnominale possessivkonstruksjonen er sårbar i tilegnelsessituasjoner, men ikke ved språktap?
2. Hvilken rolle spiller det at forskjellen mellom de to ordstillingene delvis har en pragmatisk forklaring?
3. Og hvorfor er bestemthetsmorfologien sårbar i begge de tospråklige situasjonene, men ikke i førstespråkstilegnelse?

I del 2 argumenterte vi med at den postnominale possessivkonstruksjonen er mer kompleks enn den prenominalen fordi den involverer syntaktisk flytting av substantivet over possessiven for å knytte til seg bestemthets-suffikset. Vi viste også at denne likevel er betydelig mer frekvent i daglig-språket. Vi kan derved forsøke å svare på spørsmål 1 ved å vise til disse faktorene. Som vist i mange studier av både første- og andrespråkstilegnelse, så er syntaktisk kompleksitet en viktig faktor i tilegnelsesprosessen, som ofte forårsaker en viss forsinkelse før den angjeldende konstruksjonen er på plass. I A&W viste vi også at enspråklige norske barn er litt forsinket når det gjelder produksjon av den postnominale possessivkonstruksjonen. Det er derfor ikke overraskende at denne konstruksjonen blir tilegnet sent også i en tospråklig tilegnelsessituasjon. Men hvorfor ser vi ikke det samme hos de tospråklige norskamerikanerne? En nærliggende forklaring er at når en konstruksjon først er tilegnet, så er den ikke lenger så kompleks for den som kan et språk. Konstruksjonen er rett og slett automatisert i vedkommendes språkssystem, og det å bruke den betyr ikke lenger en så stor anstrengelse eller 'kostnad' i talesituasjonen. Her kan også frekvens spille en rolle: En konstruksjon som er høyfrekvent vil stadig forsterkes i en persons språkssystem og dette vil dermed beskytte denne konstruksjonen mot forfall.

En annen mulig forklaring på forskjellen mellom de tospråklige barna og de tospråklige voksne kunne være relatert til dialektale forskjeller. Barna bor i Tromsø, mens de voksne vokste opp med dialekter som har sitt ut-

spring fra østnorske bydgesamfunn. Begge ordstillingsvariantene finnes i Tromsø i dag, men det er uklart om også den prenominal possessiven i det hele tatt finnes i de dialektene som AmDiaSyn-dataene er basert på. Vi kan naturligvis ikke vite hvordan disse dialektene var for 150 år siden, men det er mulig å studere den eventuelle ordstillingsvariasjonen som finnes i dag. Vi har derfor undersøkt dialektkorpuset Nordic Dialect Corpus (Johannessen, Priestley, Hagen, Åfarli & Vangnes 2009) for Oppland fylke. Det viser seg at 76.2% (192/252) av possessivkonstruksjonene i Oppland-materialet er postnominale, hvorav 57 (22.6%) er slektskapsord som opptrer uten bestemt artikkel. Dette betyr at 23.8% (60/252) av possessivene er prenominal, noe som tilsvarer funnene for Tromsødialekten og NoTa-korpuset for Oslodialekten, jfr. del 2. I tillegg er det klart at disse brukes i kontekster hvor eiendomsforholdet er i fokus (53). Dette tyder på at det er mindre sannsynlig at dialektforskjeller kan forklare hvorfor den etterstilte possessiven forekommer så hyppig i amerikanorsk.

(53) ... og gjorde det samme som han gjorde med **sin** traktor med **min** tråtraktor. (Brekkom01um)

En mulig forklaring på mangelen av prenominal possessiver kunne rett og slett være at samtaleemnene for intervjuene om amerikanorsk fremmer bruk av postnominale possessiver i større grad enn de intervjuene som er foretatt i Norge, og at det egentlig ikke er noen forskjell i den språklige kompetansen mellom gruppene. Men det er heller ikke utenkelig at frekvens faktisk spiller en rolle her, på følgende måte: Som antydnet ovenfor kan man anta at for konstruksjoner som allerede er tilegnet, er kompleksitet ikke lenger en betydelig faktor. I stedet vil språket til en voksen være mer tilbøyelig til å bli påvirket av frekvens. På samme måte som den postnominale possessiven er beskyttet mot språktap gjennom høy frekvens, kan den tilsvarende lave frekvensen til den prenominal possessiven gjøre at det er den som blir sårbar. Vi kan dermed snu spørsmålet og spørre om det kan være slik at den prenominal possessivkonstruksjonen kan være sårbar i amerikanorsk, i og med at så å si alle informantene nesten ikke bruker den i det hele tatt. Etter vårt syn er dette en interessant hypotese som bør testes i videre forskning innenfor språktilegnelse og språktap.

Vi kan nå vurdere spørsmålet om den pragmatiske forskjellen mellom de to ordstillingene spiller noen rolle for resultatene av våre undersøkelser. I den senere tid har det blitt hevdet at konstruksjoner som involverer både

syntaktiske og pragmatiske forhold er spesielt sårbare i tospråklige situasjoner, både når det gjelder tilegnelse og forfall. Sorace (2011) kaller denne hypotesen for *The Interface Hypothesis* og viser at f.eks. null-subjekter i italiensk (som forekommer i situasjoner der den som snakker ikke vil markere såkalt *topic shift*) er sårbare både hos barn og voksne som er engelsk-italiensk tospråklige. Valget av et pronomensubjekt eller et null-subjekt involverer altså grensesnittet mellom syntaks og pragmatikk. Siden valget mellom de to possessivkonstruksjonene i norsk er avhengig av at den som taler har oppfattet forskjellen mellom dem når det gjelder tolkning (kontrastiv eller nøytral), så burde disse også være kandidater for slik sårbarhet. I vårt datamateriale har vi også vist at tospråklige barn (akkurat som enspråklige) ikke synes å ha forstått den kontrastive tolkningen av den prenominale possessiven, i og med at de bruker den også i ikke-kontrastive situasjoner (jfr. eksemplene (18)-(20) i del 5). For norskamerikanerne derimot, er datamaterialet begrenset når det gjelder dette forholdet, som også nevnt i del 6: Det er ikke nok produksjon av begge ordstillingene hos samme informant til å kunne undersøke om det finnes en distinksjon mellom dem når det gjelder tolkning. I muntlig språk kan kontrastiv tolkning også uttrykkes ved hjelp av prosodi, og ordstilling blir dermed mindre viktig.

Til sist skal vi diskutere hvorfor bestemthetsmorfologien synes å være utsatt i tospråklige situasjoner, noe vi så eksempler på i både del 5 og i del 6 (*baby min, søskenbarn vårt, alle barn hans*), der bestemthetsuffixet er utelatt. Denne tospråklige tilegnessituasjonen skiller seg dermed fra enspråklig tilegnelse, der morfologi ikke synes å være spesielt problematisk, jfr. Wexlers (1999) påstand om at små barn er 'little inflection machines'. Anderssen (2006, 2010) viser også at bestemthetsuffixet tilegnes svært tidlig hos enspråklige norske barn; dette er også tilfellet i svensk barnespråk (jfr. Bohnacker 2004). Hos de tospråklige voksne er det også et klart skille mellom syntaks og morfologi, i og med at ordstilling med postnominal possessiv er både robust og produktiv (f.eks. *schoolhouse'n din, familien her*), mens bestemthetsmorfologien altså er mer utsatt.

Etter vårt syn kan det være tre forskjellige forklaringer på dette fenomenet, som i prinsippet ikke utelukker hverandre. For det første kan det vi ser være en intern overgeneralisering i norsk, fra de frekvente slektskapsordene (som altså kan forekomme uten bestemthet i de aktuelle dialektene som tales av de voksne) til andre typer substantiver. Denne forklaringen er imidlertid mest aktuell for datamaterialet fra amerikanorsk, da de tospråklige barna som er beskrevet i del 5 vokser opp i Tromsø og

dermed hører en dialekt der mangel på bestemthet ikke er vanlig. Dette kan dessuten være en del av et større fenomen, der morfologi anses å være generelt problematisk i tospråklige situasjoner, både tilegnelse og forfall (jfr. f.eks. Gürel 2008). Til sist kan årsaken til utelatelse av bestemthet være interferens fra engelsk, der bestemt artikkel ikke forekommer i possessivkonstruksjoner (f.eks. **the my car*).

8 Konklusjon

I denne artikkelen har vi diskutert ordstillingsvariasjonen (POSS-N eller N-POSS) i norske possessivkonstruksjoner i tospråklige kontekster, hos to norsk-engelske barn som vokser opp i Norge (Tromsø) og en gruppe norsk-talende tredjegenasjons innvandrere i USA som har engelsk som sitt mest dominante språk. Gitt tidligere forskning var vår hypotese at ordstillingen med postnominal possessiv ville være sårbar i disse tospråklige kontekstene, til tross for at den er betraktelig mer frekvent enn den prenominale i muntlig tale: Denne konstruksjonen er syntaktisk mer kompleks enn den prenominale (involverer flytting av substantivet over possessiven) og den er senere på plass hos enspråklige barn. I tillegg forventet vi at konstruksjonen med prenominal possessiv ville være styrket på grunn av påvirkning fra engelsk. Vår undersøkelse viser at de tospråklige barna produserer en overvekt av de prenominale possessivkonstruksjonene på et tidlig stadium av språktilegnelsesprosessen, og at denne tendensen synes å være mer langvarig hos tospråklige enn hos enspråklige. Hos de eldre norskamerikanerne er bildet et helt annet: Den postnominale possessivkonstruksjonen er både robust og produktiv; den produseres enda oftere enn hos norske voksne og brukes også ved engelske lånord. Vi kan dermed konkludere med at vår hypotese er delvis bekreftet. Vår tolkning av dette innebærer at kompleksitet er en viktig faktor i tilegnelsesprosessen, mens høy frekvens kan beskytte mot språkforfall.

Noter

- 1 Ettersom denne diskusjonen gjelder basisordstillingen, vil den determinanten som ligger 'høyere i strukturen' alltid være til venstre for den som befinner seg 'lavere i strukturen', og adjektiver befinner seg derfor til høyre for den frie determinanten og til venstre for bestemthetssuffikset.

- 2 Gitt de antagelsene vi her har gjort om norsk DP-struktur, kan det synes som om også possessiven må flytte i enkelte tilfeller. Dette gjelder for eksempel når den prenominalen possessiven dukker opp sammen med et attributivt adjektiv (f.eks. *min grønne bil*). En mulig antagelse utfra disse dataene er at possessiven alltid flytter til en posisjon høyt oppe i DP-strukturen, og dette vil dermed kunne sies å være et problem for påstanden om at prenominalen possessiver er mindre komplekse enn postnominalen. Uansett hvilken analyse en tar i forhold til disse observasjonene, er dette ikke et problem for Tromsødialekten, ettersom denne ikke tillater attributive adjektiver med prenominalen possessiver (se A&W: 2580).
- 3 Takk til en anonym konsulent for denne observasjonen.
- 4 Vi bruker *varianter* heller enn *dialekter* her fordi vi antar at topikale prenominalen possessiver primært brukes i et høyere register. Vi kommer tilbake til dette poenget i neste del av artikkelen, som handler om frekvens.
- 5 Prosentandelen av postnominalen possessiver går ned i 4. periode på grunn av at denne perioden inneholder langt flere kontrastive kontekster, se A&W: 2584-2585.
- 6 Dette gjelder selvsagt ikke Periode 2, hvor bare to possessiver er produsert, begge postnominalen. Dette er sannsynligvis en tilfeldighet, og om vi ser på den totale distribusjonen av possessiver i de tre første periodene, utgjør postnominalen possessiver 33.3% (10/30).
- 7 *Kjole* er et hankjønnord i Tromsødialekten, og bestemt form er følgelig *kjole-n*. Bruken av *-a* her kan derfor være et (mislykket) forsøk på bestemthetsmarkering.
- 8 Det er ikke sannsynlig at dette problemet med bestemthetsmarkering i postnominalen possessiver er relatert til et generelt problem med bestemthetsuffixet hos de tospråklige barna. For eksempel har Sunniva i de to første filene (1;8.8 og 1;9.22) hele 38 substantiver i bestemt form (med suffixs), og bare tre ugrammatiske former uten suffixs (7.3%). Dette er ekstremt lavt for alderen. Hun bruker bestemthetsmarkering i mer enn 90% av tilfellene hvor det er forventet. Emma, derimot, erstatter av og til bestemthetsuffixet med den demonstrative determinanten *den*, og sier *den hest* istedenfor *hesten* (se Anderssen & Bentzen in prep). Likevel representerer disse et mindretall også i Emmas materiale.
- 9 I denne artikkelen bruker vi en koding for informantene som kun viser kjønn og hjemsted.
- 10 Distribusjonen av dette fenomenet er noe uklar i skandinavisk. Postnominalen possessiver finnes i hele Norden, men ikke i dansk og standard-svensk, jfr. Delsing (2003).
- 11 Han Ola og han Per er en tegneserie skapt av Peter Julius Rosendahl fra Spring Grove, Minnesota. Denne ble først publisert i den norskspråklige avisen *Decorah-Posten* mellom 1918 og 1935.

Litteraturliste

- Anderssen, Merete 2006: *The acquisition of compositional definiteness in Norwegian*. Doktorgradsavhandling, Universitetet i Tromsø.
- Anderssen, Merete 2010: Tidlig tilegnelse av bestemt artikkel i norsk. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 28.2, 153-172.

- Anderssen, Merete & Marit Westergaard 2010: Frequency and economy in the acquisition of variable word order. *Lingua* 120.11, 2569-2588.
- Anderssen, Merete, Kristine Bentzen, Yulia Rodina & Marit Westergaard 2010: The Acquisition of Apparent Optionality: Word Order in Subject and Object Shift Constructions in Norwegian. Anderssen, Merete, Kristine Bentzen & Marit Westergaard (red.), *Variation in the Input: Studies in the Acquisition of Word Order* [Studies in Theoretical Psycholinguistics 39]. Dordrecht: Springer, 241-270.
- Anderssen, Merete & Kristine Bentzen. In prep. When Norwegian + English equals Danish: Investigations into the Norwegian definite DPs of an English/Norwegian bilingual child. Bentzen & Westergaard (red.) spesialnummer av *Studia Linguistica*.
- Bohnacker, Ute 2004: Nominal Phrases. Josefsson, Gunlög, Christer Platzack & Gisela Håkansson (red.): *The Acquisition of Swedish Grammar*. Amsterdam: John Benjamins, 195–260.
- Cardinaletti, Anna & Michal Starke. 1999: The typology of structural deficiency: A case study of the three classes of pronouns. Van Riemsdijk, Henk (red.) *Clitics in the languages of Europe*. Berlin: Mouton de Gruyter, 145-233.
- Delsing, Lars-Olof. 2003: Syntaktisk variasjon i nordiska nominalfraser. Vangsnes, Øystein Alexander, Ander Holmberg og Lars-Olof Delsing (red.) *Dialektsyntaktiska studier av den nordiska nominalfrasen*. Oslo: Novus, 11-64.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie & Kjell Ivar Vannebo. 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gürel, Ayse 2008: Reseach on first language attrition of morphosyntax in adult bilinguals. *Second Language Research* 24.3, 431-449.
- Johannessen, Janne Bondi, Joel Priestley, Kristin Hagen, Tor Anders Åfarli & Øystein Alexander Vangsnes. 2009: The Nordic Dialect Corpus - an Advanced Research Tool. Jokinen, Kristiina & Eckhard Bick (red.): *Proceedings of the 17th Nordic Conference of Computational Linguistics NODALIDA 2009*. NEALT Proceedings Series Volume 4.
- Julien, Marit 2005: *Nominal Phrases from a Scandinavian Perspective*. [Linguistics Today 87]. Amsterdam: John Benjamins.
- Laake, Signe 2007: *Nomenfrasen i norrønt og norsk: En diakron analyse*. Masteroppgave i nordisk språk, Universitetet i Oslo.
- Lødrup, Helge. 2012: Forholdet mellom prenominal og postnominal possessive uttrykk. Hans-Olav Enger, Jan Terje Faarlund og Kjell Ivar Van-

- nebo (red.) *Grammatikk, bruk og norm*, 189-203. Oslo: Novus.
- Lødrup, Helge 2011: Norwegian possessive pronouns: Phrases, words or suffixes? Butt, Miriam & Tracy Holloway King (red.): *Proceedings of the LFG11 Conference*. Stanford: CSLI Publications.
- Norsk talespråkkorpus - Oslodelen, Tekstlaboratoriet, ILN, Universitetet i Oslo. <http://www.tekstlab.uio.no/nota/oslo/index.html>
- Sorace, Antonella 2011: Pinning down the concept of "interface" in bilingualism. *Linguistic Approaches to Bilingualism* 1.1, 1-33.
- Taraldsen, Knut Tarald 1990: D-projections and N-projections in Norwegian. Mascaró, Joan & Marina Nespors (red.), *Grammar in Progress*. Dordrecht: Foris.
- Vangsnes, Øystein Aleksander 1999: *The Identification of Functional Architecture*, Doktorgradsavhandling, Universitetet i Bergen.
- Westergaard, Marit 2009: *The Acquisition of Word Order: Micro-cues, Information Structure and Economy*. [Linguistik Aktuell/Linguistics Today 145], Amsterdam: John Benjamins.
- Westergaard, Marit & Kristine Bentzen 2007: The (Non-) Effect of Input Frequency on the Acquisition of Word Order in Norwegian Embedded Clauses. Gülzow, Insa & Natalia Gagarina (red.), *Frequency Effects in Language Acquisition: Defining the Limits of Frequency as an Explanatory Concept*, [Studies on Language Acquisition]. Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 271-306.
- Wexler, Kenneth 1999: Very early parameter setting and the unique checking constraint: a new explanation of the optional infinitive stage. Sorace, Antonella, Caroline Heycock & Richard Shillock (red.), *Language Acquisition: Knowledge Representation and Processing*, spesialutgave av *Lingua*. Amsterdam: Elsevier, 23-79.

Summary

In Norwegian possessive construction the possessor may either precede or follow the noun. Monolingual Norwegian children have a preference for the prenominal possessor construction early in development, although this is much less frequent in the input than the postnominal possessor construction. This is probably due to the postnominal possessor construction being structurally more complex than the prenominal one. In this article we investigate this word order variation in the following bilingual contexts: two

Norwegian-English children growing up in Norway and a group of Norwegian heritage speakers in the USA. Our hypothesis was that the postnominal possessor construction would be vulnerable in these populations due to influence from English. However, this effect is only found in the data of the bilingual children. A possible explanation is that complexity plays an important role in acquisition, while high frequency may protect against language attrition.

Merete Anderssen og Marit Westergaard

Universitetet i Tromsø, Institutt for språkvitenskap/CASTL

Breivika

9037 Tromsø

merete.anderssen@uit.no

marit.westergaard@uit.no